

УДК 811.111'253:81'23

Наталія ЗІНУКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна
e-mail: natzinukova@gmail.com

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА: УСНИЙ ПОСЛІДОВНИЙ ПЕРЕКЛАД

У статті представлено розробку системи педагогічних технологій формування фахової перекладацької компетентності (ФКП) в усному послідовному перекладі у здобувачів другого рівня вищої освіти, спрямованої на послідовну інтеграцію когнітивних, психолінгвістичних, комунікативних та регулятивних складових професійної діяльності. Основна увага приділяється формуванню та розвитку спеціальних компетентностей, що вважаються основними для професійної діяльності. Методологічною базою для визначення змісту ФКП стали підходи, що дозволяють виокремити структуру фахової компетентності усного перекладача, яка включає білінгвальну, особистісну, предметну, перекладацьку і стратегічну компетентності.

Ключові слова: усний переклад, фахова компетентність, білінгвальна, особистісна, предметна, перекладацька, стратегічна компетентність.

Очікуваними результатами освітнього процесу здобувачів другого рівня вищої освіти спеціальності «Філологія (Переклад)» у сучасних умовах виступає становлення фахової перекладацької компетентності, яку можна розуміти як здатність професійного перекладача креативно використовувати когнітивні ресурси своєї мовної свідомості для вирішення професійних завдань смислового трансферу у ситуаціях міжкультурної ділової комунікації. Процес формування фахової перекладацької компетентності є складною системою, у якій виділяється декілька підструктур: перша – це компоненти цілісного педагогічного процесу (вихідний стан, мета, педагогічні засоби, умови, результат); друга – навчальна та навчально-професійна діяльність; третя – теоретична та практична підготовка, яка включає аудиторні заняття, індивідуальну та самостійну роботу, а також виробничу практику; четверта – формування фахової перекладацької компетентності як мета діяльності викладача і самостійна діяльність студента з управління формуванням своєї професійної компетентності. Для успішного виконання своєї діяльності перекладач має володіти професійною компетентністю, а саме – фаховою перекладацькою.

Питанням перекладацької компетентності (ПК) присвячено чимало досліджень, і існує декілька її визначень. Л. К. Латишев розглядає ПК як сукупність знань, умінь і навичок, що дозволяють перекладачеві успішно вирішувати свої професійні завдання [7, 12]. За трактуванням Н. Н. Гавриленко, ПК вважається здатністю передавати з однієї мови на іншу інформацію (як у письмовій, так і в усній формі) з урахуванням різниці між двома те-

кстами, комунікативними ситуаціями і культурами [2, 28]. Повне та вичерпне визначення ПК можна знайти у О. Д. Швейцера, який тлумачить ПК як складну багато вимірну категорію, що включає усі кваліфікаційні характеристики, які дозволяють перекладачеві здійснювати акт міжмовної та міжкультурної комунікації, зазначаючи особливе «перекладацьке» володіння двома мовами; володіння технологією перекладу; знання норм мови перекладу; знання перекладацьких норм, що зумовлює вибір стратегій перекладу; знання норм стилю й жанру певного тексту; певний мінімум фонових знань, необхідних для адекватної інтерпретації вихідного тексту і предметних знань для здійснення успішного перекладу у межах спеціалізації перекладача [11, 28].

Питанням перекладацької компетентності, а також розробки її структури та змісту присвячено багатьох досліджень, але на сьогоднішній день не існує єдиної думки відносно цього явища та його компонентів. Мета статті – розробка структури та змісту фахової компетентності усного перекладача.

З метою вирішення питання щодо компонентного складу ПК та в результаті аналізу численних тенденцій наукових шкіл внаслідок появи нових теоретичних лінгвістичних моделей у тому числі й англійських дослідників [12; 13; 14; 15], зважаючи на переклад словосполучення *translation and translator's competence* у контексті, беремо за основу термін Л. М. Черноватого *фахова компетентність перекладача* (ФКП), яка визначається як знання, уміння та навички, необхідні для здійснення певного виду перекладу на фаховому рівні [10, 174].

Розглянемо точки зору деяких дослідників з метою уточнення її структури і змісту та виділення серед номенклатури компетентностей тих, що грають вирішальну роль у діяльності перекладача й співвідносяться із усним перекладом. Н. В. Комісарова виокремлює мовну, мовленнєву, текстотвірну, країнознавчу, культурологічну, перцептивну та інтерактивну компетенції, які складають ФКП [6]. Н. Н. Гавриленко виділяє комунікативну компетенцію, до складу якої входять лінгвістична, прагматична, соціолінгвістична компетенції, спеціальну компетенцію та її базову, предметну, дискурсивну, соціокультурну, стратегічну й технологічну складові, а також соціальну й особистісну компетенції [2, 28–53]. О. В. Гребенщикова під ФКП розуміє інтегративну характеристику особистості фахівця, яка включає лінгвістичну, соціокультурну, психологічну й інформаційну компетенції [3]. Л. М. Демчук серед складових ПК у межах підготовки майбутніх фахівців виділяє лінгвокомунікативну компетентність, яка виступає у ролі інтегративної характеристики перекладача і відображує його готовність та здатність до ефективного здійснення мовленнєвої діяльності за умов вирішення міжмовних, міжкультурних та міжособистісних комунікативних завдань [4]. А. В. Пушкіна в структуру перекладацької компетенції включає комунікативну (лінгвістичний та культурологічний компоненти), володіння технікою перекладу (використання перекладацьких прийомів та перемикання з одної мови на іншу) і поведінкову складові (коректна поведінка, відповідальність за якість роботи), підкреслюючи, що саме поведінкова є головним компонентом ФКП в процесі двомовної комунікації [8]. О. В. Федотова вважає основною складовою ФКП операціональну компетенцію, яка дозволяє перекладачеві виконувати точну передачу смислового змісту оригіналу і створювати його повноцінне функціонально-стилістичне співвідношення, враховуючи розходження між мовами оригіналу і перекладу [9].

Як бачимо, кількість компонентів ФКП є поняттям відносним, зважаючи на складний характер даного явища. Наша модель ФКП базуватиметься на підході, який був запропонований дослідницькою групою РАСТЕ, в подальшому модифікованою Л. М. Черноватим для оперативного користування з метою чіткого розуміння стратегічної мети підготовки усних перекладачів, яка пов'язана із формуванням професійної перекладацької компетентності [10, 169–178; 15].

Аналіз різних підходів до вивчення ФКП, її структури, видів та типів, дозволив обґрунтувати необхідність виділення певних складових. Отже, до складу ФКП доцільно включити такі компетентності:

білінгвальну, особистісну, предметну, перекладацьку та стратегічну.

Білінгвальна компетентність майбутнього перекладача поглинає іншомовну комунікативну, яка у свою чергу складається з мовних (фонетичної, лексичної, граматичної, компетентності у техніці читання і письма у двох і більше мовах), мовленнєвих (в аудіювання, говорінні, читанні, письмі та перекладі), лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей. Зауважимо, що формування та розвиток білінгвальної компетентності реалізується протягом навчання на першому ступені (бакалаврат), і на рівні магістратури студент має досягнути найвищого ступеня білінгвізму, коли формування і формулювання думки реалізується одразу засобами іноземної мови, що відображує специфіку мовленнєвих психофізіологічних механізмів людини, яка використовує для спілкування дві або три мовні системи.

В межах білінгвальної компетентності ми розглядаємо особливе «перекладацьке» володіння рідною та іноземною/ми мовами як у продуктивному, так і рецептивному планах, уміння розуміти і відтворювати комунікативні настанови відправника оригіналу, уміння співвідносити засоби двох/трьох мов й враховувати розбіжності на рівнях мовної системи, мовної норми і узуальних норм.

Складовими білінгвальної компетентності у перекладі є: а) фонові знання про предмет комунікації та елементи базової частини іншомовної картини світу, які співвідносяться з предметом комунікації; б) лінгвістичні знання про типи мовних відповідностей, лакун мовного простору і способів їх заповнення; в) уміння розпізнавання змісту культурних термінів на основі фонових знань; г) уміння розуміння і використання сталих словосполучень у сфері міжкультурної комунікації; д) уміння заповнювати лакуни культурного простору з урахуванням етнокультурних особливостей комунікантів та створювати тексти мовою перекладу згідно з комунікативним завданням і ситуацією спілкування, забезпечуючи необхідну структуру і мовне наповнення тексту.

До складу *особистісної компетентності*, на наш погляд, доцільно включити *психофізіологічний компонент*, який проявляється у психомоторних уміннях читання, письма, у когнітивних здібностях, пам'яті, уваги, логіки, аналізу, синтезу тощо, і *психологічних характеристиках*, таких як критичність, психологічна стійкість, самопізнання та самовдосконалення тощо. Деякі дослідники у межах даної компетентності окрім психофізіологічного виділяють морально-етичний компонент (почуття відповідальності за якість праці, ввічливість, дотримання конфіденційності), субкомпете-

тність самовдосконалення і фахово-соціальний компонент (норми спілкування у професійному середовищі) [10]. Ми вважаємо за доцільне об'єднати усі вищезазначені компоненти терміном *поведінкова компетентність*, яка включає коректну поведінку, враховуючи морально-етичні і соціальні норми, і відповідальність за якість роботи. Отже, особистісна компетентність перекладача має проявлятися у розумінні соціального значення своєї професії, мотивації до самовдосконалення і самонавчання, мати певну лінію поведінки у процесі міжкультурної комунікації на основі когнітивних, поведінкових і психомоторних механізмів.

Предметна компетентність включає знання предмета спеціалізації перекладача, поняттєвий склад певної галузі людської діяльності і між поняттєвих зв'язків. Для успішного виконання професійної діяльності необхідно знати не тільки дві мови і культури, володіти вміннями використовувати перекладацькі трансформації, але розуміти предмет комунікації, фактів дійсності.

Перекладацька компетентність (ПК) включає знання загальних принципів перекладу і специфіки, що відрізняє його від інших видів мовного посередництва. З існуючих на сьогодні сучасних трактувань поняття ПК і її компонентів, на нашу думку, виділяється трактування сформульоване Л. К. Латишевим [7]. У визначенні поняття ПК дослідник приділяє особливу увагу формуванню тих її складових, які можуть згодом послужити перекладачеві основою для професійного вдосконалення. Він розділяє ПК на базову і прагматичну частини, у свою чергу розподіляючи базову на концептуальну і технологічну, а прагматичну – на спеціальну та специфічну складові. До базової складової відносяться знання, вміння і навички, необхідні перекладачеві для усіх видів перекладу, до специфічних складових ПК відносяться знання, вміння й навички, необхідні для певного виду перекладу. До спеціальних відносять тематичні й жанрові можливості перекладача. Проте, поза увагою науковця залишаються компетентності, які необхідні перекладачам для їх майбутньої спеціалізації і, якщо розглядати її з огляду на навчання усного професійно орієнтованого перекладу, розподіл тільки на специфічну й спеціальну складові буде недостатнім. Л. М. Черноватий додає до складу ПК інструментальну (використання документальних і технологічних ресурсів, що мають відношення до роботи перекладача), і дослідницьку, або пошукову (здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань) [10, 176]. На нашу думку, розвиток вміння пошуку та дослідження є невід'ємною частиною процесу навчання майбутнього перекладача.

Аналіз паперових та електронних засобів, відбір авторитетних джерел, вміння користуватися ними продуктивно та з мінімальними часовими витратами стає все більш актуальним та важливим аспектом роботи перекладів. Уміння швидко проаналізувати матеріал, що необхідно перекласти, оцінити його реєстр, стиль, знайти невідомі еквіваленти, порівняти частотність використання того чи іншого терміну в конкретному контексті – все це визначає конкурентоспроможність перекладача на ринку праці, його професійний успіх.

На наш погляд, до складу ПК крім базової, інструментальної і пошукової доцільно включити технологічну та спеціальну компетентності. Технологічна компетентність (ТК) представляє володіння технологією перекладу, володіння перекладацькими трансформаціями, а до спеціальної складової відноситься володіння певним видом перекладу (усним або письмовим).

Деякі дослідники [1; 5; 11] говорять про загальну стратегію знаходження оптимального варіанту і генеральної лінії поведінки перекладача, про *стратегію перекладацького рішення*, розподілу уваги, забезпечення ефективного розподілу когнітивних можливостей особистості перекладача, які могли б попередити надлишок словесної інформації.

Перекладацька стратегія вважається комплексним явищем і включає психологічний, лінгвістичний, прагматичний соціологічний і культурологічний аспекти.

Якщо розглядати лінгвістичний аспект стратегії перекладу, то він має свій прояв у використанні перекладачем знань мов і культур оригіналу і перекладу, на основі чого він використовує окремі прийоми (компресію, декомпресію, парфраз, генералізацію тощо). При цьому перекладач виступає не як особистість, суб'єкт, який мислить, а як своєрідний «приймач», який відкриває доступ до семантики іноземної мови за допомогою фіксації інваріантних відношень.

Психологічний аспект змісту терміну «перекладацька стратегія» характеризує, перш за все, особистість перекладача як суб'єкту діяльності, активуючи усі його особистісні характеристики. Для вирішення перекладацького завдання перекладач обирає і активує адекватну стратегію, яка націлена на вирішення певної конкретної проблеми і яка включає усі когнітивні операції, орієнтовані на реалізації обраної стратегії.

Соціальний аспект стратегії враховує інтереси, позиції і установки усіх учасників соціальної взаємодії. І в цьому ракурсі стратегія є не фіксованим планом, а динамічним процесом узгодження різних позицій і думок. В руслі синергетичного підходу, позиція перекладача як своєрідного

стратегія акту міжкультурної комунікації постійно змінюється та само розвивається. Свідомість перекладача можна розглядати як динамічний простір, у якому інтегруються точки зору і інтереси усіх учасників мовленнєвих дій, при цьому створюючи точки біфуркації і виникнення нових смислів.

Що стосується культурологічного аспекту розуміння перекладацької стратегії, то тут доречно говорити про явище культурного трансферу, коли перекладач націлений наблизити реальність тексту перекладу до оригінальної культури, створюючи гармонізацію смислів (відношення адекватності як перекладацької точності і еквівалентності як перекладацької тотожності), що призводить у кінцевому результаті до того, що взаємодія між дискурсами оригіналу і перекладу набувають гармонійного характеру.

Іншими словами в результаті обрання перекладачем правильної стратегії досягається вища мета перекладу – позитивний комунікативний ефект, максимальне взаєморозуміння комунікантів, які належать до різних лінгвокультури.

Узагальнюючи усе вищезазначене, вважається за доцільне визначити перекладацьку стратегію як сукупність когнітивних операцій, які виконуються послідовно для вирішення перекладацької проблеми з метою досягнення максимального прагматичного ефекту.

Насамкінець, **стратегічна компетентність** розглядається як **надкомпетентність** (термін Л. М. Черноватого), що складається з індивідуальних процесів, умінь, які використовуються для вирішення проблем розуміння, рецепції (розрізнення основних та другорядних ідей, зв'язок понять за смыслом тощо) і проблем продукування тексту перекладу (синтаксичні трансформації, компресія, розширення, презентація тексту перекладу, виправлення і моніторинг).

Отже, різні підходи до визначення структури і змісту поняття ФКП дозволяють вважати їх методологічною базою для продовження номенклатури компетентностей, що вже відібрана. На основі власного досвіду, аналізу сучасних стандартів підготовки усних перекладачів, кваліфікаційних характеристик пошукувача другого магістерського рівня навчання пропонуємо власну структуру *фахової компетентності усного перекладача (ФКУП)*, яка включає **білінгвальну, особистісну, предметну, перекладацьку і стратегічну компетентності**. На нашу думку, вищезазначена номенклатура компетентностей є найбільш повною відповідно до діяльності усного перекладача, який працює у зовнішньоекономічній сфері діяльності.

Білінгвальна компетентність усного перекладача спирається на комунікативну іншомовну

компетентність, сформовану в процесі навчання іноземних мов і культур. Іншомовна комунікативна компетентність у свою чергу складається з мовних (фонетичної, лексичної, граматичної, компетентності у техніці читання і письма у двох і більше мовах), мовленнєвих (в аудіювання, говорінні, читанні, письмі та перекладі), лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей. Вона включає такі аспекти володіння мовою, які є характерними для будь-якого носія мови, але окрім цього припускає низку певних особливостей, до яких відносяться особливе «перекладацьке» володіння іноземними і рідною мовами, як у рецептивному (розуміти і відтворювати комунікативні настанови відправника оригіналу, співвідносити засоби двох мов й враховувати розходження між ними на рівнях мовної системи, мовної норми, узусу), так і у продуктивному планах (побудови в усній формі програми мовленнєвої дії у вигляді висловлювання і спеціальних дискурсів). Усний перекладач має створювати тексти різного типу у відповідності до комунікативного завдання і ситуації спілкування, при цьому забезпечує певну структуру тексту за правилами побудови мовленнєвих одиниць у мові, оцінювати місце і співвідношення окремих частин тексту і сприймати текст як зв'язане мовленнєве ціле, що складає текстотвірну компетентність, яка також є необхідним компонентом білінгвальної компетентності.

Особистісна компетентність включає психофізіологічний компонент, який проявляється у психомоторних умінях читання, письма, у когнітивних здібностях, пам'яті, уваги, логіки, аналізу, синтезу тощо, і психологічних характеристиках, таких як критичність, психологічна стійкість, самопізнання та самовдосконалення тощо. Ми також додаємо поведінкову компетентність, яка включає коректну поведінку, враховуючи морально-етичні і соціальні норми, і відповідальність за якість роботи. Отже, особистісна компетентність перекладача має проявлятися у розумінні соціального значення своєї професії, мотивації до самовдосконалення і самонавчання, мати певну лінію поведінки у процесі двомовної міжкультурної комунікації на основі когнітивних, поведінкових і психомоторних механізмів.

Предметна компетентність виділяється як особливий компонент фахової перекладацької компетентності, який включає знання предмета спеціалізації перекладача, понятійно-термінологічний апарат у сфері зовнішньоекономічної діяльності на мові оригіналу і мові перекладу. Для успішного виконання професійної діяльності усного перекладача необхідно уміти адекватно

інтерпретувати тексти мовою оригіналу певної тематики різних стилів і передавати мовою перекладу. Окрім володіння технікою перекладу і бездоганними знаннями своїх робочих мов, своєї мовної комбінації, сучасні перекладачі мають активно використовувати термінологію різних сфер діяльності. Від цих знань і загальної ерудиції перекладача залежить те, наскільки він буде затребуваним потенційним працедавцем. Природно, що термінологічна ерудиція перекладача приходить, перш за все, з досвідом, але в процесі навчання майбутньому фахівцю необхідно надати основи і принципи техніки попередньої підготовки і обробки матеріалу галузевої термінології як на іноземній, так і на рідній мові.

Перекладацька компетентність (ПК) включає знання загальних принципів перекладу і специфіки, що відрізняє його від інших видів мовного посередництва. Вона розподіляється на *базову*, до якої відносяться знання, уміння і навички, необхідні перекладачеві для усіх видів перекладу, *спеціальну*, до якої відносяться знання, уміння й навички, необхідні для певного виду перекладу (у нашому випадку усного), *технологічну* компетентність, яка представляє володіння технологією перекладу і перекладацькими трансформаціями, *інструментальну* (використання документальних і технічних ресурсів, що мають відношення до роботи перекладача), і *пошукову* (здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань).

І найважливіший елемент ФКП – **стратегічна компетентність**, яка розглядається як надкомпетентність [10, 176] і складається з індивідуальних процесів, умінь, що використовуються для вирішення проблем розуміння, рецепції (розрізнення основних та другорядних ідей, зв'язок понять за смыслом тощо) і проблем продукування тексту перекладу (уміння обирати і прави-

льно використовувати перекладацькі трансформації для подолання перекладацьких труднощів, пов'язаних з лексичними, граматичними і стилістичними розходженнями текстів мови оригіналу і перекладу). Кожен процес усного послідовного перекладу є індивідуальним, незважаючи на тотожність його складових він має різні властивості. Даний процес залежить не тільки від джерела повідомлення, але й від перекладача. Час існування окремого повідомлення може коливатися, і неможливо передбачити, коли воно зупиниться, або зміниться. Про так звану поведінку можна говорити лише за умов аналізу досить значної кількості подібних повідомлень, що має допомогти перекладачеві прийняти рішення здійснити переклад.

Таким чином, виходячи із вищезазначеного, вважаємо формування стратегічної компетентності для усного перекладача особливо важливим у зв'язку із сучасними вимогами до професійної перекладацької діяльності і специфікою самого процесу усного перекладу. Дана компетентність співвідноситься з іншими складовими ФКУП і в усному перекладі задіяна постійно.

Отже, майбутній усний перекладач повинен усвідомлювати, що метою його навчання є формування і розвиток професійно значущих компетентностей, які сприяють реалізації трудових функцій і на основі яких він зможе досягти високого рівня професіоналізму, а саме **фахової компетентності усного перекладача**, під якою ми розуміємо особливу інтегральну характеристику професійних і особистісних якостей усного перекладача, що зумовлює готовність до професійної діяльності за умов коректної поведінки в процесі здійснення міжкультурної комунікації і відповідальності за якість своєї роботи, що відображує сукупність знань, умінь і здатностей для ефективного вирішення професійних завдань.

Список використаних джерел

1. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика: учеб. пособие по усному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей / И. С. Алексеева. — СПб. : Союз, 2001. — 288 с. — (Серия «Библиотека переводчика»).
2. Гавриленко Н. Н. Обучение переводу в сфере межкультурной коммуникации: монография / Н. Н. Гавриленко. — М. : РУДН, 2008. — 175 с.
3. Гребенщикова А. В. Формирование профессиональной компетентности будущих переводчиков средствами информационно-коммуникационных технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / А. В. Гребенщикова. — Челябинск, 2005. — 179 с.
4. Демчук Л. М. Формирование лингвокоммуникативной компетентности будущих переводчиков: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Л. М. Демчук. — Челябинск, 2005. — 188 с.
5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: учеб. пособие / В. Н. Комиссаров. — М. : ЭТС, 2001. — 424 с.
6. Комиссарова Н. В. Формирование профессионально-коммуникативной компетентности будущих переводчиков: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Н. В. Комиссарова. — Челябинск, 2003. — 179 с.
7. Латышев Л. К. Технология перевода: учеб. пособие для студ. лингв. вузов и фак. / Лев Константинович Латышев. — 3-е изд., стер. — М. : Академия, 2007. — 320 с.
8. Пушкина А. В. Обучение устному последовательному переводу студентов-лингвистов в рамках программы «Второе высшее образование»: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / А. В. Пушкина. — М., 2015. — 23 с.

9. Федотова О. В. Формирование операциональной компетенции переводчиков в сфере профессиональной коммуникации (английский язык, экономическая специальность): дис.... канд. пед. наук: 13.00.02 / Федотова Ольга Викторовна. — СПб., 2014. — 231 с.
10. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. — Вінниця: Нова Книга, 2013. — 376 с. — (Серія «UTTA Series»).
11. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер; отв. ред. В. Н. Ярцева. — 2-е изд. — М.: ЛИБРОКОМ, 2009. — 216 с.
12. Alves F. Modelling translator's competence: relevance and expertise under scrutiny / F. Alves, J. L. Goncalves // Doubts and Directions in Translation Studies. — Amsterdam; Philadelphia: Benjamins, 2007. — P. 41—55.
13. Kalina S. Interpreting Competences as a Basis and a Goal for Teaching / Sylvia Kalina // The Interpreter's Newsletter. — 2005. — Vol. 10. — P. 3—32.
14. Lörscher W. Bilingualism and Translation Competence / Wolfgang Lörscher // SYNAPS — A Journal of Professional Communication. — 2012. — No 27. — P. 3—15.
15. PACTE 2005: Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues / A. Hurtado, A. Beeby, M. Fernandez [et al.] // Meta. — 2005. — Vol. 50, No 2. — P. 609—619.

References

1. Alekseeva, I. S. (2001). Professionalnoe obuchenie perevodchika: ucheb. posobie po usnomu i pismennomu perevodu dlya perevodchikov i prepodavatelej [Professional translator's training]. StPetersburg: Soyuz, 288 [in Russian].
2. Gavrilenko, N. N. (2008). Obuchenie perevodu v sfere mezhkulturnoj kommunikacii: monografiya [Translation Training in cross-cultural communication]. Moscow: RUDN, 175 [in Russian].
3. Grebenshikova, A. V. (2005). Formirovanie professionalnoj kompetentnosti budushih perevodchikov sredstvami informacionno-kommunikacionnyh tehnologij [Future translators' professional competence formation translators through informational communication technology]. Extended abstract of candidate's thesis. Chelyabinsk, 179 [in Russian].
4. Demchuk, L. M. (2005). Formirovanie lingvokommunikativnoj kompetentnosti budushih perevodchikov [Language and culture competence formation of future translators]. Extended abstract of candidate's thesis. Chelyabinsk, 188 [in Russian].
5. Komissarov, V. N. (2001). Sovremennoe perevodovedenie [Modern Translation Studies]. Moscow: ETS, 424 [in Russian].
6. Komissarova, N. V. (2003). Formirovanie professionalno-kommunikativnoj kompetentnosti budushih perevodchikov [Formation of professional and communicative competence of future translators]. Extended abstract of candidate's thesis. Chelyabinsk, 179 [in Russian].
7. Latyshev, L. K. (2007). Tehnologiya perevoda [The technology of translation]. Moscow: Akademiya, 320 [in Russian].
8. Pushkina, A. V. (2015). Obuchenie ustnomu posledovatelnomu perevodu studentov-lingvistov v ramkah programmy «Vtoroe vysshee obrazovanie» [Interpreting training of linguists «Second higher education»]. Extended abstract of candidate's thesis. Moscow, 23 [in Russian].
9. Fedotova, O. V. (2014). Formirovanie operacionalnoj kompetencii perevodchikov v sfere professionalnoj kommunikacii (anglijskij yazyk, ekonomicheskaya specialnost) [Formation of the operation competence of translators in professional communication (English for economists)]. Extended abstract of candidate's thesis. StPetersburg, 231 [in Russian].
10. Chernovatiy, L. M. (2013). Metodika vkladannya perekladu yak specialnosti [Methodology of translation training]. Vinnitsya: Nova Kniga, 376 [in Ukrainian].
11. Shvejcer, A. D. (2009). Teoriya perevoda: Status, problemy, aspekty [Translation Theory: status, problems, aspects]. Moscow: LIBROKOM, 216 [in Russian].
12. Alves, F. (2007). Modelling translator's competence: relevance and expertise under scrutiny // Doubts and Directions in Translation Studies. Amsterdam; Philadelphia: Benjamins, P. 41—55.
13. Kalina, S. (2005). Interpreting Competences as a Basis and a Goal for Teaching // The Interpreter's Newsletter. Vol. 10, P. 3—32.
14. Lörscher, W. (2012). Bilingualism and Translation Competence // SYNAPS. A Journal of Professional Communication. No 27, P. 3—15.
15. PACTE 2005: Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues // Meta. 2005. Vol. 50, No 2, P. 609—619.

Зинукова Н. В. Структурные компоненты профессиональной компетентности переводчика: усный последовательный перевод

В статье представлена разработка системы педагогических технологий формирования профессиональной переводческой компетентности в усном последовательном переводе у соискателей второго уровня высшего образования, которая нацелена на последовательную интеграцию когнитивных, психолингвистических, коммуникативных и регулятивных компонентов профессиональной деятельности. Основное внимание уделяется формированию и развитию компетентностей, являющихся основными для профессиональной деятельности. Методологической базой для определения содержания профессиональной компетентности переводчика явились подходы, позволяющие описать структуру профессиональной компетентности усного переводчика.

Ключевые слова: усный перевод, профессиональная компетентность, билингвистическая, личностная, предметная, переводческая, стратегическая компетентность.

Zinukova N. Structural components of professional translator's competence: consecutive interpreting
The expected learning outcomes of education process for Masters in Translation Studies are the formation of professional translation competence which could be understood as the ability of the professional translators or

interpreters to use the cognitive resources of their linguistic consciousness to solve creatively the problems of semantic transfer in situations of intercultural business communication. The author offers the structure of professional interpreters' competence which includes bilingual, personality, translation, subject, and strategic competences. The bilingual competence of an interpreter is based on the communicative foreign language competence developed in the process of teaching foreign languages and cultures. Personality competence includes a psychological and physiological component that manifests itself in psychomotor reading, writing, cognitive abilities, memory, attention, logic, analysis, synthesis, etc., and psychological characteristics such as criticality, psychological stability, self-knowledge and self-improvement, etc. We also add the behavioral competence that includes correct behavior, moral and ethical norms, and responsibility for the quality of the work. Subject competence is allocated as a special component of professional translation competence, which includes knowledge of the subject area, a conceptual and terminological vocabulary in the language of the original and translation. Translation competence includes knowledge of the general principles of translation and specificity that distinguishes it from the other types of linguistic mediation. And the most important element of the professional translation competence is the strategic one, which consists of individual processes and abilities used to solve the problems of understanding, reception and the problems of producing the text of the translation.

Key words: oral translation, professional competence, bilingual, personal, subject, translation, strategic competence.

Стаття надійшла до редколегії 11.12.2017

УДК 378.14+373.31

Іванна ІОЗІС

аспірант Міжрегіональної академії управління освітою,
викладач Николаївського коледжу бізнесу і права

Вищого навчального закладу Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Николаїв, Україна

e-mail: ivannaiozis@gmail.com

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Стаття присвячена визначенню та аналізу основних складових компонентів професійної культури, вивченню основних умов для підвищення рівня професійної культури у майбутніх фахівців. У дослідженні розглянуто як впливають на формування професійної культури спеціалістів соціально-економічний та науково-технічний прогрес. Окреслено напрямки, за якими відбувається процес формування професійної культури студентів. У статті чітко визначено основні рівні сформованості та етапи прогнозування розвитку професійної культури у педагогічній теорії.

Ключові слова: професійна культура, формування професійної культури, компонент професійної культури, умови формування професійної культури, рівні сформованості професійної культури, науково-технічний розвиток, соціально-економічний розвиток.

У справі підготовки майбутнього спеціаліста провідна роль належить формуванню його професійної культури, що є процесом перетворення загально-професійних цінностей у особисті. Сучасна людина в умовах відкритого світу опинилася перед надзвичайною свободою вибору.

Формування професійної культури майбутніх фахівців покликане сприяти входженню особистості у трудову діяльність, практичній перевірці правильності вибору професії та успішному професійному становленню. Оцінити правильність свого професійного вибору майбутні фахівці зможуть лише за умов залучення до активної практичної діяльності, усвідомлення своєї причетності до суспільного життя.

Для формування особистості фахівця важливе значення має рівень загального культурного розвитку, знайомство з професійною літературою, уміння організувати своє самовиховання. Особистість виходить на систему поглядів, переконань у процесі здійснення й оцінки трудової діяльності у відповідному культурному просторі. У період навчання такий культурний простір забезпечує, зокрема, професійна підготовка. Освіта виступає ланкою поєднання людини і культури, допомагає набути знання, уміння, навички, формує світогляд, допомагає самовизначитись та самореалізуватись. Поєднання культурних цінностей з професійними є домінантним та сприяє формуванню в особистості відповідного реагування